

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

16 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 marca 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej W.O. i A.O.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 25 maja 2022 r., I ACa 880/21,

w sprawie z powództwa W.O. i A.O.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

**uchyła zaskarżony wyrok w punkcie I tiret 1 w części
oddalającej powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych za
opóźnienie przypadających od wskazanych w nim kwot za opisane
w nim okresy; w punkcie I tiret 2 w całości oraz
w punkcie III, orzekającym o kosztach postępowania apelacyjnego
i sprawę w tych granicach przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w
Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Piotrowska Karol Weitz Marta Romańska

(A.D.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że bliżej opisana umowa kredytu z 2 lipca 2008 r. zawarta przez powodów W.O. i A.O. z pozwanym Bankiem S.A. z siedzibą w W. (dalej Bank) jest nieważna, zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 89 397,19 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 27 lipca 2018 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 68 961,79 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 49 475,43 CHF od 27 lipca 2018 r. do dnia zapłaty i od kwoty 19 486,36 CHF od 26 listopada 2020 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 2 lipca 2008 r. powodowie zawarli z pozwanym Bankiem umowę, na podstawie której pozwany udzielił im kredytu w kwocie 460 000 zł indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF). Kredyt został powodom wypłacony. W uzasadnieniu wyroku Sąd szczegółowo opisał postanowienia tej umowy oraz sposób jej wykonywania przez strony. W okresie od 8 sierpnia 2008 r. do 8 października 2020 r. powodowie spłacili raty kredytu w kwocie 88 597,19 zł i 68 961,79 CHF. Opierając się na poczynionych ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy dokonał oceny bliżej opisanych postanowień umowy w kontekście art. 385¹ k.c. ze względu na status powodów będących konsumentami, uznając je za abuzywne i powodujące upadek umowy jako nieważnej, a w konsekwencji obowiązek Banku zwrotu kwot uiszczonych przez kredytobiorców na podstawie i w wykonaniu tej umowy (art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c.).

Po rozpoznaniu apelacji pozwanego Banku, Sąd Apelacyjny w Warszawie, wyrokiem z 25 maja 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok częściowo w punkcie drugim w ten sposób, że oddalił powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwot: 89 397,19 zł i 49 475,43 CHF za okres od 27 lipca 2018 r. do 15 lipca 2021 r. i od 16 września 2021 r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 19 486,36 CHF za okres od 26 listopada 2020 r. do 15 lipca 2021 r. i od 16 września 2021 r. do dnia zapłaty oraz orzekł, że zapłata przez pozwanego na rzecz powodów

kwot 89 397,19 zł i 68 961,79 CHF nastąpi za jednoczesnym zaoferowaniem zwrotu przez powodów na rzecz pozwanego kwoty 460 000 zł. Oddalił apelację Banku w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne oraz oceny prawne Sądu Okręgowego co do upadku (nieważności) umowy spowodowanej abuzywnymi postanowieniami umownymi, powodującego powstanie roszczenia o zwrot świadczenia spełnionego przez powodów na podstawie nieważnej umowy (art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c.). Uznał jednak za wadliwe rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego co do odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie kwot głównych. Powołując się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, Sąd Apelacyjny podniósł, że wystąpienie przez konsumenta z żądaniem restytucyjnym opartym na twierdzeniu o całkowitej i trwalej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu, nie jest równoznaczne z zakończeniem stanu bezskuteczności zawieszanej. Dopiero bowiem od złożenia przez konsumenta jednoznacznego oświadczenia, że podtrzymuje żądanie ustalenia nieważności umowy, powstaje stan wymagalności roszczenia o zwrot spłaconego kredytu. Powodowie złożyli takie oświadczenia na rozprawie w dniu 7 lipca 2021 r., zatem pozwany Bank był zobowiązany dokonać zwrotu otrzymanego od nich świadczenia nienależnego po upływie 7 dni, a zatem najpóźniej w dniu 14 lipca 2021 r. W konsekwencji odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonych na ich rzecz kwot głównych należały się powodom od 16 lipca 2021 r., a powództwo obejmujące żądanie zapłaty odsetek ustawowych za wcześniejszy okres (od 27 lipca 2018 r. w odniesieniu do 89 397,19 zł i 49 475,43 CHF oraz od 26 listopada 2020 r. od kwoty 19 486,36 CHF podlegało oddaleniu).

Sąd Apelacyjny uwzględnił także podniesiony przez pozwany Bank zarzut zatrzymania świadczenia zasądzonego na rzecz powodów do czasu zwrotu przez nich na rzecz pozwanego uprzednio wypłaconej im kwoty kredytu wynoszącej 460 000 zł. Sąd uznał ten zarzut za dopuszczalny i skuteczny, podnosząc, że umowa kredytu jest umową wzajemną. Uwzględnienie tego zarzutu skutkowało naliczaniem odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych na rzecz powodów kwot głównych tylko do 15 września 2021 r, to jest do dnia doręczenia powodom oświadczenia Banku o skorzystaniu z tego zarzutu. Sąd podniósł, że następstwem

skutecznego podniesienia zarzutu zatrzymania jest sytuacja, w której żadna ze stron nie popada w opóźnienie, jeśli strona żądająca zwrotu nienależnego świadczenia nie oferuje jednocześnie zwrotu świadczenia, które sama otrzymała z nieważnej umowy. Z tych przyczyn oddalone zostało powództwo o zapłatę odsetek ustawowych od kwot głównych za dalszy okres, to jest do za okres od 16 września 2021 r. do dnia zapłaty.

W skardze kasacyjnej, powodowie zaskarżyli wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego i oddalającej roszczenie o odsetki ustawowe za opóźnienie od kwot głównych za okresy w nim wskazane oraz w części uwzględniającej zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego. Zarzucili naruszenie art. 496 k.c. oraz art. 497 k.c., art. 455 k.c., art. 481 § 1 k.c. oraz art. 120 § 1 k.c. Formułując te podstawy kasacyjnej wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powodów zasługiwała na uwzględnienie. Uzasadniony jest zarzut skargi kasacyjnej kwestionujący przyjęty przez Sąd drugiej instancji pogląd o konieczności złożenia przez powodów jako konsumentów odrębnego, jednoznacznego oświadczenia, w którym, po ich stosownym pouczeniu, nie wyrazili zgody na dalsze związanie umową oraz o powiązaniu początku biegu odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie dochodzonych pozwem kwot ze złożeniem tego oświadczenia. Już po wydaniu zaskarżonego kasacyjnie wyroku w tej sprawie, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 7 grudnia 2023 r. C 140/22, orzekł, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego

warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej - konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną.

Wyrok TSUE wydany na podstawie art. 267 TFUE ujednolica wykładnię norm prawa Unii i rzutuje na ich stosowanie nie tylko w sprawie, w której został wydany, lecz we wszystkich sprawach, w których te normy mogą znaleźć zastosowanie. Jednocześnie, zgodnie z zasadą skuteczności, na sądach krajowych spoczywa powinność wykładni przepisów prawa krajowego zgodnej z postanowieniami dyrektyw unijnych, tak dalece, jak to możliwe (zob. wyroki TSUE z 13 listopada 1990 r., C-106/89 i z 27 marca 2019 r., C-545/17. Powinność ta może implikować konieczność zmiany dotychczasowej wykładni prawa krajowego, jeżeli okazałaby się niezgodna z prawem Unii w interpretacji przyjętej przez Trybunał w wyroku wydanym na podstawie art. 267 TFUE (zob. wyroki TSUE z 8 maja 2019 r., C-566/17 i z 5 marca 2020 r., C-679/18).

Możliwość żądania przez powodów odsetek ustawowych za opóźnienie, nie może być zatem uzależniona, jak przyjął Sąd Apelacyjny, od złożenia pozwanemu przez konsumentów wskazanego oświadczenia. Domaganie się przez konsumentów odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie należnych im kwot jest możliwe po otrzymaniu przez Bank ich żądania, aby Bank dokonał zwrotu spłaconych przez nich, w oparciu o nieważną umowę kredytu, należności i jest skuteczne z upływem wyznaczonego przez konsumentów terminu do spełnienia tego świadczenia przez kredytodawcę (zob. także wyrok TSUE z 14 grudnia 2023 r. C-28/22).

Powodowie zakwestionowali także uwzględnienie przez Sąd odwoławczy podniesionego przez pozwany Bank zarzutu zatrzymania, co doprowadziło do wstrzymania biegu odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie zasądzonych ostatecznie kwot głównych. Powodowie zarzucili w tym zakresie naruszenie art. 496 w zw. z art. 497 k.c., podnosząc, że w ich ocenie umowa kredytu nie jest umową wzajemną, co czyni nieuzasadnionym stosowanie przepisów kodeksu cywilnego regulujących prawo zatrzymania. Odnosząc się do kwestii charakteru prawnego umowy kredytu we wskazanym kontekście, Sąd Najwyższy w uchwale

składu siedmiu sędziów z 28 lutego 2025 r., III CZP 126/22, (OSNC 2025/11/97) orzekł, że umowa o kredyt bankowy, określona w art. 69 ust. 1 pr. bank., jest umową wzajemną. Stanowisko to, jak wynika z motywów uchwały, dotyczy również kredytów powiązanych z walutą obcą, bez względu na ich indeksowany lub denominowany charakter. Z poglądem tym należy się zgodzić, odsyłając w tym miejscu do uzasadnienia przywołanej uchwały bez potrzeby jego przytaczania i powielania w tym miejscu. O ile zatem umowa kredytu jest umową wzajemną, to jednak już kwestia zarzutu zatrzymania podniesionego przez bank w tak zwanej sprawie frankowej, jest dużo bardziej złożona.

Prawo zatrzymania w sytuacji określonej w art. 496 k.c. w związku z art. 497 k.c. ma służyć zabezpieczeniu przysługującego retencji roszczenia o zwrot świadczenia wynikającego z nieważności lub rozwiązania umowy, a jego skuteczne wykonanie obejmuje wymagalne roszczenie wzajemne dopóki, dopóty wierzyciel wzajemny nie zaoferuje zwrotu spełnionego na jego rzecz świadczenia lub go nie zabezpieczy. Wynika z tego, że roszczenie, którego zabezpieczeniu służyć ma zatrzymanie, musi nie tylko istnieć, lecz także być zdadne do przymusowego zaspokojenia, co zakłada jego zaskarżalność. W przeciwnym razie dłużnik mógłby skutecznie obejść wymagalne i zaskarżalne roszczenie wierzyciela, powołując się na przysługujące mu wobec niego roszczenie wzajemne, do którego spełnienia nie mógłby jednak wierzyciela przymusić. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, analizując relację między prawem zatrzymania, a prawem potrącenia, trafnie ponadto zauważono, że uprawnienie do potrącenia (art. 498 i n. k.c.) należy postrzegać jako dalej idące w zestawieniu z prawem zatrzymania, którego istota polega na zabezpieczeniu wiarytelności przysługującej retencji przed niekorzystnymi skutkami ewentualnej niewypłacalności dłużnika (wierzyciela wzajemnego) przez uzależnienie spełnienia własnego świadczenia od zaoferowania świadczenia przez wierzyciela wzajemnego. Potrącenie realizuje między innymi, funkcję egzekucyjną, prowadząc – w drodze jednostronnej decyzji potrącającego i bez konieczności zaangażowania organów państwa – do przymusowego zaspokojenia należności przysługującej potrącającemu. W takim przypadku odpada potrzeba oddziaływania na dłużnika (wierzyciela wzajemnego) w celu skłonienia go do zapłaty, a także ryzyko jego niewypłacalności. Przeciwnie, uwzględniając

możliwość skorzystania z potrącenia, wierzytelność przysługująca potencjalnemu retencjiście pozostaje, do wysokości wierzytelności pasywnej, w pełni zabezpieczona na wypadek niewypłacalności dłużnika, bez potrzeby sięgania do prawa zatrzymania. Co więcej – wierzyciel aktywny ma w istocie pewność, że przysługujące mu świadczenie pieniężne, w zakresie, w jakim nie przewyższa wierzytelności pasywnej, zostanie spełnione, przy czym decyzja o tym, czy z opcji tej skorzystać, leży w sferze jego uznania, co czyni zbędnym korzystanie z dodatkowego zabezpieczenia wierzytelności. Trudno w tym przypadku twierdzić, aby mogła istnieć prawnie uzasadniona potrzeba dodatkowego „zabezpieczenia” lub „zaofiarowania” wierzytelności wzajemnej, o czym stanowi art. 496 k.c. Dostrzec trzeba przy tym, że czym innym jest ustanawianie zabezpieczeń wierzytelności, których podłożem jest autonomia woli (konsens) obu stron zobowiązania, czym innym zaś żądanie zabezpieczenia własnej wierzytelności, powiązane z odmową spełnienia świadczenia, którego podstawą miałyby stać się uprawnienie kształtujące przysługujące jednej ze stron stosunku prawnego.

W braku szczególnych okoliczności, których wykazanie obciąża stronę podnoszącą zarzut zatrzymania, podważa to legitymowany prawnie interes strony, która dysponując możliwością wymuszenia spełnienia świadczenia wzajemnego, z możliwości tej nie korzysta, lecz – powołując się na potrzebę „zabezpieczenia” wierzytelności, którą może swobodnie wyegzekwować – odmawia spełnienia świadczenia należnego kontrahentowi ze skutkiem w postaci dalszego utrzymywania stanu niepewności między stronami. Kwestia ta rysuje się szczególnie wyraźnie w razie nierównowagi majątkowej stron stosunku prawnego, gdy dalsze pozostawanie w impasie mogłoby w istocie służyć szykanowaniu strony słabszej, z uwagi na trudność w zaoferowaniu przez nią świadczenia wzajemnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2025 r., II CSKP 545/23).

Należy ponadto wskazać, że w sprawach objętych zakresem zastosowania dyrektywy 93/13, przy ocenie zasadności zarzutu zatrzymania, należy zawsze brać pod uwagę konieczność dokonywania przez sąd krajowy, zgodnie z zasadą efektywności prawa Unii, wykładni przepisów prawa krajowego zgodnej z przepisami dyrektywy unijnej, tak dalece, jak to jest tylko możliwe (zob. wyroki TSUE z 13 listopada 1990 r., C-106/89 i z 27 marca 2019 r., C-545/17). Stosownie do

stanowiska TSUE, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni prawa krajowego – co odnosi się również do art. 496 i 497 k.c. – zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności umowy kredytu zawartej przez bank z konsumentem ze względu na nieuczciwy charakter jej niektórych warunków, powołanie się przez bank na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od banku ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia abuzywności warunków umownych, od równoczesnego zaofiarowania przez konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od banku na podstawie umowy kredytu, niezależnie od spłat dokonanych w wykonaniu tej umowy przez konsumenta (por. wyrok TSUE z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, postanowienie TSUE z 8 maja 2024 r., C-424/22, uzasadnienie przywołanej wyżej uchwały III CZP 126/22 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 28 lutego 2025 r., II CSKP 2231/22 i z 11 marca 2025 r., II CSKP 617/23).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.)

Agnieszka Piotrowska

Karol Weitz

Marta Romańska

(A.D.)

[SOP]